

ทิศทาง EUDR: พลิกข้อบังคับสู่ "โอกาสทอง" ยางพาราไทย

นายฉันทพงศ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า สนค. ได้ติดตามสถานการณ์ส่งออกสินค้าเกษตรไทยภายใต้กฎหมายว่าด้วยสินค้าที่ปลอดจากการตัดไม้ทำลายป่า (European Union Deforestation Regulation: EUDR) ของสหภาพยุโรป (EU) ซึ่ง EUDR ครอบคลุมสินค้าเกษตร 7 กลุ่ม¹ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน กาแฟ โกโก้ ถั่วเหลือง โค และไม้ รวมถึงผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีส่วนประกอบของสินค้านี้ด้วย โดย "ยางพารา" เป็นสินค้าสำคัญในกลุ่มนี้ที่ไทยส่งออกไป EU และมีบทบาทในการขับเคลื่อนให้ภาคการผลิตไทยเร่งปรับตัวสู่มาตรฐานด้านความยั่งยืน ข้อมูลจาก ITC Trade Map² พบว่า ในช่วงระหว่างปี 2564 - 2568 ไทยมีส่วนแบ่งตลาดสินค้ายางธรรมชาติ (HS 4001) ใน EU เฉลี่ยร้อยละ 20.3 ของมูลค่าการนำเข้ายางของ EU จากทั่วโลก สะท้อนบทบาทของไทยในฐานะแหล่งซัพพลายยางธรรมชาติให้กับ EU

EUDR กำหนดให้ผู้ประกอบการ (Operator) ที่นำเข้าหรือส่งออกสินค้าจาก EU ต้องตรวจสอบสถานะ (Due Diligence) เพื่อยืนยันว่าสินค้าไม่ได้มาจากการตัดไม้ทำลายป่า และผลิตภัณฑ์ต้องตามกฎหมายของประเทศผู้ผลิต โดยต้องทำ Due Diligence Statement (DDS) ผ่านระบบสารสนเทศ (Information System) ก่อนนำสินค้าเข้าหรือออก ซึ่ง EUDR จะมีผลบังคับใช้กับผู้ประกอบการขนาดใหญ่และกลาง ตั้งแต่วันที่ 30 ธันวาคม 2569 ส่วนผู้ประกอบการขนาดเล็กและรายย่อย ตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน 2570 เป็นต้นไป

ทั้งนี้ เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2568 คณะกรรมาธิการยุโรปได้ประกาศกฎหมายลำดับรอง (Implementing Regulation) จัดอันดับความเสี่ยงด้านการตัดไม้ทำลายป่าทั่วโลก แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความเสี่ยงต่ำ (Low Risk) 140 ประเทศ ความเสี่ยงมาตรฐาน (Standard Risk) 50 ประเทศ และความเสี่ยงสูง (High Risk) 4 ประเทศ ซึ่งไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่ม Low Risk ทำให้ผู้นำเข้าที่จัดหาสินค้าจากไทยได้รับสิทธิ Simplified Due Diligence และมีอัตราการตรวจสอบเพียงร้อยละ 1 ซึ่งช่วยลดภาระและต้นทุนการนำเข้า ขณะที่อินโดนีเซีย และมาเลเซีย ถูกจัดอยู่ในกลุ่ม Standard Risk ที่ต้องทำ Full Due Diligence ด้วยอัตราการตรวจสอบร้อยละ 3 สร้างความได้เปรียบทางการค้าให้สินค้ายางของไทย

สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การส่งออกยางพาราและผลิตภัณฑ์³ จากไทยไป EU ในช่วงปี 2564 - 2568 ผันผวนตามภาวะเศรษฐกิจโลกและราคาสินค้าโภคภัณฑ์ โดยในปี 2565 ซึ่งเป็นปีก่อนการประกาศใช้ EUDR ไทยส่งออกไป EU เป็นมูลค่า 2,237.85 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ก่อนจะหดตัวในปี 2566 เหลือ 1,581.43 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (หดตัวร้อยละ 29.3) เนื่องจาก EU เผชิญภาวะเงินเฟ้อสูงและอัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ส่งผลให้กำลังซื้อและการผลิตภาคอุตสาหกรรมลดลง และในปี 2567 การส่งออกยางพาราจากไทยไป EU กลับมาขยายตัว มีมูลค่าการส่งออก 1,871.62 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 18.35)

สำหรับปี 2568 ไทยส่งออกยางพาราจากไทยไป EU มีมูลค่า 1,881.21 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 0.51) แบ่งเป็นสินค้ายางธรรมชาติ 579.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และผลิตภัณฑ์ยาง 1,301.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ กลุ่มผลิตภัณฑ์ยาง มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69.18 ของมูลค่ายางพาราทั้งหมดที่ EU นำเข้าจากไทย ขณะที่ยางธรรมชาติขั้นต้น คิดเป็นร้อยละ 30.82 แสดงให้เห็นว่าไทยมิได้พึ่งพาการส่งออกวัตถุดิบขั้นต้นเพียงอย่างเดียว แต่ยกระดับสู่ผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีมูลค่าเพิ่มสูงมากขึ้น ทั้งนี้ กลุ่มผลิตภัณฑ์ยางมีแนวโน้ม

¹ รายการสินค้าตามข้อกำหนดมาตรการ EUDR ANNEX I (REGULATION (EU) 2023/1115 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL) (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj>)

² ITC Trade Map

³ พิกัดสินค้าตามภาคผนวก 1 (Annex 1) ของกฎหมาย EUDR ทั้งนี้ สินค้ายางพาราภายใต้ EUDR ตามรายการใน Annex I จำแนกได้ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มยางธรรมชาติขั้นต้น (HS 4001) ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อกำหนดโดยตรง และกลุ่มผลิตภัณฑ์ยางที่อยู่ในข้อกำหนดเฉพาะส่วนที่มีหรือผลิตจากยางธรรมชาติ โดยคำว่า "EX (Extract)" หมายรวมถึง การครอบคลุมเฉพาะบางส่วนของสินค้าภายใต้พิกัดนั้น เช่น EX 4011 ยางรถยนต์ใหม่ จะต้องทำ Due Diligence เฉพาะส่วนยางธรรมชาติ ส่วนยางสังเคราะห์ไม่อยู่ในขอบเขต

ปรับตัวด้านการตรวจสอบย้อนกลับและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับมาตรการ EUDR ได้ดีกว่ามาตรฐานชาติขั้นต้น โดยสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่เป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่สำคัญ ได้แก่ ยางยานพาหนะ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.68 ของผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกทั้งหมด และถั่วมีเยื่อ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20.18 ของผลิตภัณฑ์ที่ส่งออกทั้งหมด

นางบุญยง ศรีบุญแก้ว หัวหน้ากองพัฒนาตลาดยางพารา การยางแห่งประเทศไทย กล่าวว่า การที่ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศความเสี่ยงต่ำ (Low Risk) มาตั้งแต่เริ่มประกาศมาตรการ EUDR ถือเป็นแต้มต่อในการเตรียมความพร้อมรองรับการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ของ EU ในอนาคต และช่วยสร้างความมั่นใจให้กับประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ ยางพาราและผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับข้อกำหนดสามารถขายได้ราคาสูงกว่ายางทั่วไป และไม่เพียงตอบโจทย์ตลาดสหภาพยุโรปเท่านั้น แต่ยังเอื้อต่อการขยายตลาดอื่น ๆ ที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานและความยั่งยืน เช่น ญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ไทยยังเผชิญความท้าทายในการจัดเก็บข้อมูลรายแปลงและเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในระดับเกษตรกรรายย่อย รวมถึงความแตกต่างของข้อมูลแผนที่ที่ใช้ระบุพิกัดแปลง

ในส่วนของภาคอุตสาหกรรม นายศุภเดช อ่องสกุล รองเลขาธิการสมาคมยางพาราไทย มองว่า มาตรการ EUDR ไม่ได้เป็นเพียงข้อบังคับ แต่เป็น “โอกาส” ในการยกระดับอุตสาหกรรมยางพาราไทย โดยจะทำหน้าที่เป็นกลไกคัดกรองผู้ผลิตที่ไม่สามารถปฏิบัติตามมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมออกจากตลาดโลก ส่งผลให้การแข่งขันลดลงและเพิ่มอำนาจการต่อรองของผู้ประกอบการไทย ทั้งนี้ อุตสาหกรรมยางพาราไทยได้ยกระดับการตรวจสอบย้อนกลับรองรับข้อกำหนดดังกล่าวผ่าน 3 แพลตฟอร์มหลัก ได้แก่ (1) แพลตฟอร์มของผู้ซื้อในยุโรป (2) แพลตฟอร์มที่ผู้ประกอบการไทยพัฒนาเอง และ (3) แพลตฟอร์มจากผู้ให้บริการเทคโนโลยีภายนอก (Third Party) นอกจากนี้ ยังมีความท้าทายจากความขัดแย้งในตะวันออกกลางที่ส่งผลให้ต้นทุนการขนส่งไปตลาด EU ปรับตัวสูงขึ้น และมีระยะเวลาการขนส่งยาวนานขึ้นจากความไม่แน่นอนของเส้นทางโลจิสติกส์ กระหน่ำต่อการบริหารจัดการต้นทุนและการส่งมอบสินค้า อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ความตึงเครียดดังกล่าว ส่งผลให้ราคายางสังเคราะห์ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ความต้องการยางธรรมชาติในตลาดโลกเพิ่มขึ้น สะท้อนทั้งความเสี่ยงและโอกาสที่เกิดขึ้นควบคู่กันภายใต้บริบทการค้าโลกที่ผันผวน

นายนิพนธ์พงษ์ กล่าวทิ้งท้ายว่า มาตรการด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของสหภาพยุโรป กำลังมีความสำคัญในการก้าวสู่การเป็นมาตรฐานการค้าโลกในอนาคต และเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของอุตสาหกรรมยางพาราไทยในการยกระดับสู่การผลิตที่ขับเคลื่อนด้วยมาตรฐาน ความยั่งยืน และการตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งจะช่วยเสริมศักยภาพการแข่งขันของไทย และเปิดโอกาสทางการค้าที่ไม่ใช่เพียงการ “รักษาตลาดเดิม” แต่เป็น “การสร้างแต้มต่อใหม่” บนเวทีการค้าโลกในระยะยาว การที่ไทยมีความพร้อมด้านระบบพิกัดภูมิศาสตร์ (Geolocation) และการดำเนินการตรวจสอบสถานะ (Due Diligence) ที่เข้มแข็ง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับภาพลักษณ์สินค้าเกษตรไทยจากสินค้าโภคภัณฑ์ทั่วไป สู่สินค้าเกษตรมูลค่าสูงที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับมาตรฐานการค้าโลก ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการปรับตัวของภาคการผลิตและผู้ประกอบการไทย ให้รักษาความสามารถในการแข่งขันและใช้ประโยชน์จากโอกาสทางการค้าได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

ตารางที่ 1 HS code แสดงสินค้ายางพาราและผลิตภัณฑ์ยางภายใต้ EUDR ตามรายการใน Annex I

ยางพารา	ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
	4001 ยางธรรมชาติในรูปขั้นต้น แผ่น แถบ
	EX 4005 ยางผสม ไม่วัลคาไนซ์
	EX 4006 ยางไม่วัลคาไนซ์ในรูปอื่น
	EX 4007 ด้ายและเชือกยางวัลคาไนซ์
	EX 4008 แผ่น แถบ แท่ง ยางวัลคาไนซ์
	EX 4010 สายพานลำเลียง/ส่งกำลัง
	EX 4011 ยางรถยนต์ใหม่
	EX 4012 ยางหล่อดอก/ยางใช้แล้ว/ยางตัน
	EX 4013 ยางใน
	EX 4015 เครื่องแต่งกายจากยาง (ถุงมือ ฯลฯ)
	EX 4016 ของอื่นทำด้วยยางวัลคาไนซ์
	EX 4017 ยางแข็ง (อีโบนต์)

ที่มา: EUDR ANNEX I (REGULATION (EU) 2023/1115 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL) (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1115/oj>)

หมายเหตุ: สินค้ายางพาราภายใต้ EUDR ตามรายการใน Annex I จำแนกได้ 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มยางธรรมชาติขั้นต้น (HS 4001) ซึ่งอยู่ภายใต้ข้อกำหนดโดยตรง และกลุ่มผลิตภัณฑ์ยางที่อยู่ในข้อกำหนดเฉพาะส่วนที่มีหรือผลิตจากยางธรรมชาติ โดยคำว่า "EX (Extract)" หน้าพิกัดศุลกากร หมายถึง การครอบคลุมเฉพาะบางส่วนของสินค้าภายใต้พิกัดนั้น เช่น EX 4011 ยางรถยนต์ใหม่ จะต้องทำ Due Diligence เฉพาะส่วนยางธรรมชาติ ส่วนยางสังเคราะห์ที่ไม่อยู่ในขอบเขต

ตารางที่ 2 มูลค่าสินค้ายางพาราและผลิตภัณฑ์ยางภายใต้ EUDR ตามรายการใน Annex I

สินค้า	ปี 2565 (ก่อนบังคับใช้มาตรการ)	ปี 2566 (ปีที่บังคับใช้ครั้งแรก)	ปี 2567 (ขยายเวลาบังคับใช้)	ปี 2568 (ขยายเวลาบังคับใช้)
ยางพารา	794.14 ล้านเหรียญสหรัฐ	433.49 ล้านเหรียญสหรัฐ (หดตัวร้อยละ 45.41)	620.59 ล้านเหรียญสหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 43.16)	579.71 ล้านเหรียญสหรัฐ (หดตัวร้อยละ 6.59)
ผลิตภัณฑ์ยาง	1,443.71 ล้านเหรียญสหรัฐ	1,147.94 ล้านเหรียญสหรัฐ (หดตัวร้อยละ 20.49)	1,251.03 ล้านเหรียญสหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 8.98)	1,301.50 ล้านเหรียญสหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 4.03)
รวม	2,237.85 ล้านเหรียญสหรัฐ	1,581.43 ล้านเหรียญสหรัฐ (หดตัวร้อยละ 29.33)	1,871.62 ล้านเหรียญสหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 18.35)	1,881.21 ล้านเหรียญสหรัฐ (ขยายตัวร้อยละ 0.51)

ที่มา: Trade Map (คำนวณโดยผู้จัดทำ)